

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

16. aprill 2013*

Töötajate vaba liikumine — ELTL artikkel 45 — Äriühing, mis asub Belgia Kuningriigi hollandi keelepiirkonnas — Kohustus koostada töölepingud hollandi keeles — Piiriülest laadi tööleping — Piirang — Proportsionaalsuse puudumine

Kohtuasjas C-202/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Arbeidsrechtbank te Antwerpeni (Belgia) 18. jaanuari 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. aprillil 2011, menetluses

Anton Las

versus

PSA Antwerp NV,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz ja J. Malenovský, kohtunikud U. Löhmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader ja D. Šváby (ettekandja),

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 17. aprilli 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Anton Las, esindaja: *advocaat* C. Delporte,
- PSA Antwerp NV, esindajad: *advocaat* C. Engels ja *advocaat* M. Holvoet,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja C. Pochet, keda abistas *advocaat* J. Stuyck,
- Kreeka valitsus, esindajad: S. Vodina ja G. Karipsiades,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja G. Rozet,
- EFTA järelevalveamet, esindajad: X. Lewis, M. Moustakali ja F. Simonetti,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

olles 12. juuli 2012. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 45 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Anton Lasi ja tema endise tööandja PSA Antwerp NV (edaspidi „PSA Antwerp”) vahelises kohtuasjas, mis puudutab viimase poolt A. Lasile pärast tema vallandamist erinevate hüvitiste maksmist.

Õiguslik raamistik

Belgia õigus

- 3 Põhiseaduse artikkel 4 sätestab:

„Belgias on neli keelepiirkonda: prantsuskeelne, hollandikeelne, pealinn Brüsseli kakskeelne ja saksakeelne piirkond.

Kuningriigi iga omavalitsus kuulub ühte neist keelepiirkondadest.

[...]”.

- 4 Belgia Kuningriigi flaamikeelse kogukonna (Vlaamse Gemeenschap) 19. juuli 1973. aasta dekreet, mis reguleerib keelekasutust tööandjate ja töötajate vahelistes sotsiaalsuhetes ning ettevõtjate sellistes aktides ja dokumentides, mille koostamine on seaduse ja määrustega ette nähtud (*Belgisch Staatsblad*, 6. september 1973, lk 10089; edaspidi „keelekasutuse dekreet”) võeti vastu põhiseaduse artikli 129 lõike 1 punkti 3 alusel, mille kohaselt „[p]rantsuskeelse kogukonna ja flaamikeelse kogukonna parlament, välja arvatud föderaalne seadusandja, reguleerivad kumbki neid puudutavas osas dekreediga keelekasutust: [...] tööandjate ja töötajate vahelistes sotsiaalsuhetes ning ettevõtjate aktides ja dokumentides, mille koostamine on seaduse ja määrustega ette nähtud.”
- 5 Selle dekreeidi artikkel 1 sätestab:

„Käesolev dekreet on kohaldatav füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kelle tegevuskoht on hollandi keelepiirkonnas. Dekreet reguleerib keelekasutust tööandjate ja töötajate vaheliste sotsiaalsuhete valdkonnas ning ettevõtjate selliste aktide ja dokumentide valdkonnas, mille koostamine on seadusega ette nähtud.

[...]”.

- 6 Nimetatud dekreeidi artiklis 2 on sätestatud, et „[k]eel, mis kuulub kasutamisele tööandjate ja töötajate vahelistes sotsiaalsuhetes ning ettevõtjate sellistes aktides ja dokumentides, mille koostamine on seadusega ette nähtud, on hollandi keel.”
- 7 Selle dekreeidi artikkel 5 on sõnastatud järgmiselt:
„Tööandja koostab hollandi keeles kõik tööandjate aktid ja dokumendid, mis on seadusega ette nähtud, ning kõik nende töötajatele suunatud dokumendid.

Kui töötajate koosseis seda õigustab ja kui töötajate esindusorganisse kuuluvad töötajate esindajad on esitanud ühehääle taotluse või töötajate esindusorgani puudumise korral on ametiühingu esindajad esitanud ühehääle taotluse või mõlema puudumise korral on representatiivse ametiühinguorganisatsiooni esindaja esitanud taotluse, peab tööandja töötajatele suunatud teadetele, teadaannetele, aktidele, tõenditele ja vormidele siiski lisama tõlke ühte või mitmesse keelde.

[...]”.

- 8 Keelekasutuse dekreeidi artikkel 10 sätestab:

„Käesoleva dekreeidi sätetega vastuolus olevad dokumendid või aktid on tühised. Kohus tuvastab tühisuse omal algatusel.

[...]

Tühisuse tuvastamine ei või kahjustada töötajat ning jätab kolmandate isikute õigused kehtima. Tööandja vastutab nende tühiste dokumentide või aktidega töötajale või kolmandatele isikutele tekitatud kahju eest.

[...]”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 9 10. juulil 2004 inglise keeles koostatud *Letter of Employment*'i (edaspidi „tööleping”) alusel võttis PSA Antwerp – Antwerpenis (Belgia) asuv äriühing, mis kuulub sadamaterminale käitavasse rahvusvahelisse kontserni, mille asukoht on Singapuris – Madalmaades elava Madalmaade kodaniku A. Lasi tähtajatult tööle *Chief Financial Officer*'ina. Töölepingus oli ette nähtud, et A. Las täidab oma tööülesandeid peamiselt Belgias, kuigi teatud ülesandeid tuli täita ka Madalmaades.
- 10 Inglise keeles koostatud 7. septembri 2009. aasta kirjaga öeldi A. Lasi töölepingu etteteatamistähtaega järgimata üles. Töölepingu artikli 8 alusel maksis PSA Antwerp A. Lasile lepingu ülesütlemise hüvitist kolme kuu töötasu ulatuses ning täiendavat hüvitist kuue kuu töötasu ulatuses.
- 11 A. Lasi advokaat teatas 26. oktoobril 2009 PSA Antwerpile adresseeritud kirjas, et tööleping ja eriti selle artikkel 8, mis puudutab A. Lasile makstavaid töölepingu ülesütlemise hüvitisi, ei ole koostatud hollandi keeles, mistõttu tuleb see vastavalt keelekasutuse dekreeidi artiklis 10 sätestatud sanktsioonile tunnistada tühiseks, kuna PSA Antwerp on ettevõtja, kelle tegevuskoht on Belgia Kuningriigi hollandi keelepiirkonnas. M. Lasi esindaja järelduste kohaselt ei olnud töölepingu artikli 8 tingimused pooltele siduvad ning A. Lasil oli õigus nõuda oma tööandjalt tunduvalt kõrgemat hüvitist.
- 12 Kuna PSA Antwerp ja A. Las ei jõudnud selles küsimuses kokkuleppele, pöördus viimane Arbeitsrechtbank te Antwerpeni poole, et see määraks ise kindlaks summad, mida tal on õigus hüvitisena saada.
- 13 Oma taotluse põhjendamiseks kordab A. Las väidet, et tema töölepingu artikkel 8 on täielikult tühine keelekasutuse dekreeidi sätete rikkumise tõttu. PSA Antwerp väidab aga, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleks jätta antud asjas see dekreet kohaldamata, kuna tööleping puudutab isikut, kes teostab töötajate vaba liikumise õigust. Nimelt kujutab see dekreet endast kõnealuse põhivabaduse takistust, mida ei saa põhjendada ülekaaluka üldise huviga Euroopa Kohtu praktika tähenduses. PSA Antwerp lisab, et töölepingut tuleb järgida, kuna kõnealune dokument on kooskõlas poolte tahtega, mida on väljendatud mõlemale arusaadavas keeles ehk inglise keeles, seda enam, et asjaomase äriühingu juhataja, kes töölepingule alla kirjutas, on Singapuri kodanik, kes ei valda hollandi keelt.

- 14 Eelotsusetaotlusest tuleneb muu hulgas, et Arbeidsrechtbank te Antwerpenil on kahtlusi asjaolu suhtes, kas üldise huvi tõttu on nõutav, et tööleping oleks koostatud hollandi keeles niisuguses piiriüleses olukorras, kus pooled – käesoleval juhul hollandi keelt kõnelev töötaja ja hollandi keelt mitte kõnelev tööandja – on täidetava töökoha olulisuse tõttu ilmselgelt otsustanud koostada töölepingu keeles, mis on arusaadav mõlemale poolele.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Arbeidsrechtbank te Antwerpen menettluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas töötajate vaba liikumist Euroopa Liidus sätestava [ELTL] artikliga [45] on vastuolus [keelekasutuse dekreet] osas, milles see kohustab hollandi keelepiirkonnas asuvat iga ettevõtjat koostama juhul, kui ta võtab töötaja tööle rahvusvahelist laadi töökohale, kõik töösuhtega seotud dokumendid hollandi keeles, kuna vastasel juhul on need dokumendid tühised?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt seda, kas ELTL artiklit 45 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi alamüksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette kõikidele tööandjatele, kelle tegevuskoht on selle alamüksuse territooriumil, kohustuse koostada piiriülest laadi töölepingud üksnes selle alamüksuse ametlikus keeles, kuna vastasel juhul tunnistab kohus need töölepingud omal algatusel tühiseks.
- 17 Kõigepealt tuleb märkida, et põhikohtuasjas kõnealune tööleping kuulub ELTL artikli 45 kohaldamisalasse, kuivõrd see on sõlmitud Madalmaades elava Madalmaade kodaniku ja Belgia Kuningriigi territooriumil asuva äriühingu vahel.
- 18 Lisaks, erinevalt põhikohtuasja hageja väidetust, võivad ELTL artiklile 45 tugineda mitte üksnes töötajad ise, vaid ka nende tööandjad. Selleks et töötajate õigus sellele, et nad võetakse tööle ja nad saavad töötada diskrimineerimiseta, oleks tõhus ja kasulik, peab nimetatud õigusega tingimata kaasnema tööandjate õigus töötajate vaba liikumist käsitlevaid õigusnorme järgides neid tööle võtta (vt selle kohta 11. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-208/05: ITC, EKL 2007, lk I-181, punkt 23, ja 13. detsembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-379/11: Caves Krier Frères, punkt 28).
- 19 Piirangu olemasolu osas olgu meenutatud, et isikute vaba liikumist käsitlevate EL toimimise lepingu sätete eesmärk on kergendada liikmesriikide kodanikel mis tahes kutsealal tegutsemist liidu territooriumil ning nende sätetega on vastuolus meetmed, mis võivad asetada ebasoodsasse olukorda need kodanikud, kes soovivad tegelda majandustegevusega mõne teise liikmesriigi territooriumil (8. novembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-461/11: Radziejewski, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Järelikult on ELTL artikliga 45 vastuolus selline meede, mis ka juhul, kui see on kohaldatav ilma kodakondsusest lähtuva diskrimineerimiseta, võib takistada liidu kodanikel aluslepinguga tagatud põhivabaduste teostamist või muuta selle neile vähem atraktiivseks (10. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-379/09: Casteels, EKL 2011, lk I-1379, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 21 Selle kohta nähtub Euroopa Kohtule saadetud dokumentidest ja kohtuistungil poolte esitatud teabest, et piiriülest laadi töölepingute koostamisel, mille on sõlminud tööandjad, kelle tegevuskoht on Belgia Kuningriigi hollandi keelepiirkonnas, on autentne vaid hollandi keel.
- 22 Nii võivad sellised õigusnormid mõjuda heidutavalt töötajatele ja tööandjatele, kes ei räägi hollandi keelt ja kes on pärit teistest liikmesriikidest ning kujutada seetõttu töötajate vaba liikumise piirangut.

- 23 Sellise piirangu põhjendamise kohta tuleneb kindlalt väljakujunenud kohtupraktikast, et siseriiklikud meetmed, mis takistavad aluslepinguga tagatud põhivabaduste teostamist või muudavad selle vähem atraktiivseks, võivad olla vastuvõetavad tingimusel, et need järgivad üldise huvi eesmärki, on selle saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale kui taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt eelkõige 1. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-212/06: *Gouvernement de la Communauté française ja gouvernement wallon*, EKL 2008, lk I-1683, punkt 55).
- 24 Belgia valitsus väidab selle kohta, et põhikohtuasjas kõnealused õigusnormid täidavad kolme vajadust: esiteks edendada ja stimuleerida ametlikest keeltest ühe kasutamist, teiseks tagada töötajate kaitse, võimaldades neil tutvuda sotsiaalkindlustusdokumentidega oma emakeeles ning saada tõhusat kaitset töötajate esindusorganitelt ja haldus- ning kohtuvõimudelt, kellel on palutud neid dokumente tunnustada, ning kolmandaks tagada tööinspeksioonide kontrollide ja järelevalve tõhusus.
- 25 Belgia valitsuse viidatud esimese eesmärgi kohta tuleb öelda, et liidu õigusnormidega ei ole vastuolus poliitika, mille eesmärk on liikmesriigi ühe või mitme ametliku keele kaitse ja edendamine (vt selle kohta 28. novembri 1989. aasta otsus kohtuasjas C-379/87: *Groener*, EKL 1989, lk 3967, punkt 19, ja 12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-391/09: *Runevič-Vardyn ja Wardyn*, EKL 2011, lk I-3787, punkt 85).
- 26 Nimelt sätestavad ELL artikli 3 lõike 3 neljas lõik ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 22, et liit austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust. Vastavalt ELL artikli 4 lõikele 2 austab liit ka liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mille hulka kuulub ka liikmesriigi ametliku keele või ametlike keelte kaitse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus *Runevič-Vardyn ja Wardyn*, punkt 86).
- 27 Eesmärk, millega taotletakse hollandi keele – mis on üks Belgia Kuningriigi ametlikest keeltest – kasutamise edendamist ja stimuleerimist, kujutab endast seega õiguspärast huvi, mis põhimõtteliselt õigustab ELTL artikliga 45 sätestatud kohustuste piiramist.
- 28 Teise ja kolmanda eesmärgiga seoses, millele viitas Belgia valitsus ja mis seisnevad vastavalt töötajate sotsiaalses kaitses ja sellega seotud halduskontrollide lihtsustamises, on Euroopa Kohus juba tunnistanud, et need kuuluvad ülekaaluka üldise huvi hulka, mis võib õigustada aluslepinguga tunnustatud põhivabaduste piirangut (vt selle kohta 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-490/04: *komisjon vs. Saksamaa*, EKL 2007, lk I-6095, punktid 70 ja 71, ning 7. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-515/08: *dos Santos Palhota jt*, EKL 2010, lk I-9133, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Küll aga peavad sellised õigusnormid nagu põhikohtuasjas, selleks et rahuldada liidu õiguse nõudeid, olema nimetatud eesmärkidega proportsionaalsed.
- 30 Antud juhul tuleneb nimetatud õigusnormidest, et kui rikutakse kohustust koostada töötaja ja sellise tööandja vahel sõlmitud tööleping, kelle tegevuskoht on Belgia Kuningriigi hollandi keelepiirkonnas, hollandi keeles, toob see kaasa nimetatud lepingu tühisuse, mille peab tuvastama kohus omal algatusel, kui tühisuse tuvastamine ei kahjusta töötajat ja jätab kehtima kolmandate isikute õigused.
- 31 Nimelt ei valda piiriülest laadi töölepingu pooled alati asjaomase liikmesriigi ametlikku keelt. Niisugusel juhul eeldab poolte vahel vaba ja teadliku nõusoleku saavutamine seda, et viimased saaksid koostada sellise lepingu mõnes muus keeles kui selle liikmesriigi ametlik keel.
- 32 Liikmesriigi õigusnormid, mis mitte üksnes ei näe ette kohustust kasutada selle liikmesriigi ametlikku keelt piiriülest laadi töölepingutes, vaid lisaks võimaldavad koostada selliste lepingute autentse versiooni ka keeles, mida kõik asjaomased pooled valdavad, piiravad vähem töötajate liikumisvabadust kui põhikohtuasjas kõnealused õigusnormid, olles samas sobivad tagama nimetatud õigusnormidega taotletavaid eesmärke.

- 33 Eelnevat arvesse võttes tuleb asuda seisukohale, et põhikohtuasjas kõnealused õigusnormid lähevad kaugemale, kui käesoleva kohtuotsuse punktis 24 nimetatud eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik, ja neid ei saa seetõttu pidada proportsionaalseks.
- 34 Neil asjaoludel tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artiklit 45 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi alamüksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette kõikidele tööandjatele, kelle tegevuskoht on selle alamüksuse territooriumil, kohustuse koostada piiriülest laadi töölepingud üksnes selle alamüksuse ametlikus keeles, kuna vastasel juhul tunnistab kohus need töölepingud omal algatusel tühiseks.

Kohtukulud

- 35 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

ELTL artiklit 45 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi alamüksuse õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette kõikidele tööandjatele, kelle tegevuskoht on selle alamüksuse territooriumil, kohustuse koostada piiriülest laadi töölepingud üksnes selle alamüksuse ametlikus keeles, kuna vastasel juhul tunnistab kohus need töölepingud omal algatusel tühiseks.

Allkirjad